כיצד מברכין פרק שישי ברכות

מד.

מסורת הש"ס

(א) לעיל לה: מת. (ב) פירוקין ב. (ג) ל"ל לא היה הש"ל. (ד) וחסל לנו לטלטל מפ"ל הש"ל. (ה) [נ"ל ערוך פי' שמפיג לא המאכל בגמטיר ערוך]. (ו) ב"מ ל"ג. (ז) פירוקין יד. (ח) [ע' תוס' לעיל ו:. ד"ה בורח ותוס' לקמן מה. ד"ה ר"ע]. (ט) [ומתחנו בנגינה כי אתה ה' טוב וסו"ל]. (י) שבת נ: יומא כא: ביצה ה. תענית ד: קדושין נט: סוטה מח. [לעיל ה: ביצה יד: סוכה לו. ב"מ קו. ב"ב קמז.]. (כ) [ע"ז נט:].

תורה אור השלם

1. אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ: אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֻּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיךָ בַרְזֶל וּמֵהֲרָרֶיהָ תַּחְצֹב נְחֹשֶׁת:
דברים ח ח-ט

2. וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:
דברים ח י

הגהות הב"ח

(א) בפשנה מלת בתחלה:

גליון הש"ם

גמ' לפעמו' הכוסס את החטה. ע' לעיל ל"ז ע"א תוס' ד"ה הכוסס:

הגהות הגר"א

[א] מאי מיטו ברכה ל' מעין ג'. ר"ב ל"ל דחמשת מינים על המחיה ועל המלכלה כי עד כאן ומעיר לכל וחזתם על המלכל ועל המחיה אמרי דעץ על העץ ועל פרי העץ. דחמנה על הגפן ועל פרי הגפן. מיחתם כמתי חתים רב חסדא אמר כו'. כן הוא נ"י ר"ף ורא"ש ואגר שלנו ל"ש לחה לא מקשן שם (כי אמת רב דימי ל"ר חתים בר"ח בגרון מקדש ישראל וד"ש סכה מאי) תמ"מ:

לעזי רש"י

טוגינ"א. שונה. קוביא"ש [קובידי"ש]. להקה.

מוסף רש"י

פירות גינוסר. אלרן יש מגרת ופירותיה מתוקין (ערובין ל:), אצנא. קל (חולין נז:). דלא טעים דזונא. לא אכלתי לשונא ועדיין אני רעב (שם). מזיידו. שברומיהם (מגילה מז: ועוד). ברכה אחת מעין שלש. לומר אחת מעין שהיא דומה ודומה לשלש ברכות דברכת המזון שהיא לאומריה כלאמרינן (לקמן מח:) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך ואחר כך אמר בורא נפשות ברכה, על הארץ הטובה אז ברכת הארץ, אחר נתן לך זו תורה ירושלים, הטיב והמטיר כיצוב תיקונה ואיכה מן המזון, וכמי אלמה אלמה כמיכי, דכמיב לעיל מיטה אחרת אחר לא נמסכנות תאכל בה לחם, לכמי מבכרכן פנים שלם ברכת שלמות, אבל אחרים דיקות דחסיני בשבח ארץ ישראל לא נעיון שלמות אבל מעין שלם שני לכו (מיזור רש"י מי' קפ. הפרדס עמ' קעו. מחזור ויטרי מי' שם). שהבל נהיה בדברו. לפניו, ולאחריו לא לנים (ערובין יד:). ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות. ברכה זו היא קדומה אחר המקדש, דכתיב (דברים ח ג) לא על הלחם לבדו, וכתיב כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (בח"י) ואני שמעתי דר' טרפון בא לחיב לף ברכה אחריו ברוא נפשות רבות, ולא נחיבת לאמרינן כמנ' נדה (נא:) יש נעון ברכה לפניו ואין נעון ברכה לאחריו, ואמרינן לאחריו מלא, והרינן כה ולרב פפא דמברך אמרת כי הלא אמרינן ולר' טרפון דמחיב אמרת מלא דר"ש לאמרינן קאמר (ערובין שם). כי אתה טוב ומטיב לכל. כנגד העוב והמטיב שתיקנה ביכנה (מיזור רש"י מי' קי. הפרדס עמ' קעז. מחזור מי' עז). על המחיה. כלומר שמאדם מי נהן, ועל המכלכלה. ון ומטיבה אם הנוף, דמיני מזון הוא כולל יכולן (מיזור רש"י מי' קיב. הפרדס עמ' קעח. מחזור מי' שא).

מתני' מליח. כל דבר מלוח: **גמ' פירות גנוסר.** פירות ארץ יס כגרת מטוכים מן הפת: **זיוגא.** משמע מידי דבר אכילה: **מזונא.** דבר המועד: **דעריך דודבא מאפוטיה.** שהכנוב מחליק ממנלמו. מתוך הלהם פנים בשרו מחליק: **עד דמריד.** דעתו מטרפת: **באוכלי** פירות גנוסר שנו. שהמליח עיקר שהוא בא להשיב הלב שמאלם מפני מתיקות הפירות והפת שלאחריו טופל ואינו בא אלא בשביל המליח וא"ל פירות הוי עיקר ומליח טפל ולבריך על הפירות ולפטור כולהו וי"ל דמיירי שלא אכל הפירות בלאותו מעמד א"נ בשעה שאכל פירות גנוסר לא היה שם עדיין מליח ופת דלא היה יודע שיאכלם לבו מחמת המתיקות: **מברך** על המליח. ואף על גב דלאמעיגן דפת פוטר את הפרפרת אינטריך לאמעיגן דפעמים דפת טפל: **רבי** עקיבא אומר אפי' אכל שלק והוא מזונו בו'. ולא דמי להיא דלעיל (דף נ:) דר"ג נמן רשות לר"ע לברך וכו' דשאני הכא דאיקבע מזונא עליה: **על** העץ ועל פרי העץ. אבל על היין מברכים על הגפן ועל פרי הגפן דכיון דברכה לעצמו משום חביבותיה הוא הדין לאחריו ובמחמיה יש שחוממין על האדם ועל הפירות ויש שחוממין על הגפן ועל פרי הגפן מיהו לכאורה משמע דא"ל לשנות המחמיה שהרי אין אנו מנשין רק לומר פרי הגפן במקום פרי העץ אבל בעלמא היכא דלא מברכינן על העץ אלא בחמחמ על האדם ועל הפירות ביין ומי אין לשנות וכמ' המיימוני מלרוך להזכיר בה מעין המאורע בשבת ומי"ט וכן משמע בירו' ומיהו לא נהגו העולם כן ויכול להיות מה שמזכירים מעין המאורע הייט דוקא בימיהם שהיו רגילין לקבוע איין ואמיני פירות אבל האידנא לא קבעי ופר"מ היכא דאמרי מיני מזונות כגון דייסא ותאנים ושמי ממרא מברך ברוך אתה ה' אמ"ה על המחיה ועל הכלכלה על הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ ועל מעונת השדה וכו' ומותם בא"י אמ"ה על האדם ועל המחיה ועל הפירות ולא הוי מחיה בשתים בהאדם ולא המוליאה המחיה והפירות: **אינהו** מיכל אבלי ואנן מברכין. משמע שאין נראה למקשן שידברו האמוראים דבבל בשביל בני ארץ ישראל כי כך פר"ת גבי (קדושין מט:) לעולם יעסק אדם ואמר כך ילמוד תורה ותנא אחריתי ילמוד תורה ואמר כך יעסק אדם ומסיק הא לן והא להו ופירש ר"ת דר' יוחנן היה מדבר בשביל תלמידיו שהיו מבבל דשמא הכא קיים ליה למקשן דבאותה שעה אמר רב חסדא הא מילתא לא היה לפניו שום תלמיד מא"י וכן לא שום תלמיד מבבל לפני רבי יוחנן וא"כ לא היה מזכיר רב חסדא שהיה מבבל כי אם לבני בבל ולהכי פריך היאך יברכו בני בבל על האדם ועל פירותיה משמע דקאי דוקא על פירות של ארץ ישראל והם אינם אוכלים אותן: עבידנא

מתני' [א]הביאו לפניו מליח (ב) תחלה ופת עמו מברך על המליח ופוטר את הפת שהפת טפלה לו (ג)זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה: **גמ'** ומי איכא מידי דהוי מליח עיקר ופת טפלה אמר רב אחא בריה דרב עווירא אמר רב אשי באוכלי פירות גנוסר שנו (ד)אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן למיכל פירות גנוסר כי הוינן בי מאה מנקטינן ליה לכל חד וחד עשרה עשרה וכי הוינן בי עשרה מנקטינן ליה כל חד וחד מאה מאה וכל מאה מיניהו (ה)הוה מחזיק להו צנא בר תלתא סאו (ו)ואכיל להו ומשתבע דלא טעים זוגא זוגא ס"ד אלא אימא מזונא רבי אבהו אכיל עד דהוה שריק ליה דודבא מאפותיה ורב אמי ורב אסי הוו אכלי עד דנתור מזייהו רשב"ל הוה אכיל עד דמריד ואמר להו רבי יוחנן לדבי נשיאה והוה משדר ליה רבי יהודה נשיאה באלושי אבתריה ומייתי ליה לביתיה כי אתא רב דימי אמר עיר אחת היתה לו ליאני המלך בהר המלך שהיו מוציאים ממנה ששים רבוא ספלי טרית לקוצצי תאנים מע"ש לע"ש כי אתא רבין אמר אילן אחד היה לו ליאני המלך בהר המלך שהיו מורידים ממנו ארבעים סאה גוזלות משלש בריכות בחדש כי אתא ר' יצחק אמר עיר אחת היתה בארץ ישראל וגופנית שמה שהיו בה שמנים זוגות אחים כהנים נשואים לשמנים זוגות אחיות כהנות ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשכחו בר מבנתיה דרב חסדא דהוו נסיבן לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא ואע"ג דאינהי הוו כהנתא אינהו לא הוו כהני אמר רב כל סעודה שאין בה מלח אינה סעודה אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל סעודה שאין בה (ז)שריף אינה סעודה: **מתני'** אכל ענבים ותאנים ורמונים מברך אחריהם שלש ברכות דברי רבן גמליאל וחכ"א ברכה אחת (ח)(מעין שלש) ר"ע אומר אפי' אכל שלק והוא מזונו מברך עליו ג' ברכות (ט)השותה מים לצמאו מברך שהכל נהיה בדברו ר' טרפון אומר (י)בורא נפשות רבות והסרונן: **גמ'** מ"ט דר"ג דכתיב [1]ארץ חטה ושעורה וגו' וכתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' וכתיב [2]ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך ורבנן ארץ הפסיק הענין ור"ג נמי ארץ הפסיק הענין ההוא מבעי ליה (כ)למעוטי הכוסס את החטה א"ר יעקב בר אידי א"ר חנינא [3]כל שהוא מחמשת המינין בתחלה מברך עליו במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אמר רבה בר מרי אריב"ל כל שהוא משבעת המינין בתחלה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש א"ל אביי לרב דימי מאי ניהו [4] ברכה אחת מעין שלש א"ל [5]אפירי דעץ על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל מזבחך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלנו לתוכה (כא)ושמחנו בה כי אתה טוב ומטיב לכל דחמשת המינין על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו' וחותם על הארץ ועל המחיה מיחתם במאי חתים כי אתא [6] רב דימי אמר רב חתים בר"ח ברוך מקדש ישראל וראשי חדשים הכא מאי רב חסדא אמר על הארץ ועל פירותיה ור' יוחנן אמר על הארץ ועל הפירות א"ר עמרם (יא)ולא פליגי הא לן והא להו מתקיף לה ר"נ בר יצחק אינהו אכלי ואנן מברכין [7]אלא איפוך רב חסדא אמר על הארץ ועל הפירות ר' יוחנן אמר על הארץ ועל פירותיה אמר

עין משפט נר מצוה

קמד א מי' פ"ג מהל' ברכות הלכה ה והלכה ז סמג עשין מה טוש"ע א"ח סימן ריג סעיף ה:

קמה ב מי' שם הל' ג והלכה יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

קמו ב מי' פ"ג מהל' ברכות הלכה יג וס"ה הל' יד סמג שם טוש"ע שם (סעיף י-יא):

קמז ד מי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן רח סעיף י:

רבינו חננאל

מתני' [הביאו לו מליח. היינו ספלי טרית]. באוכלי פירות גנוסר שנו. שמתוקים מאוד והאוכלם אוכל דבר מליח עמהם. כדאמרינן לקמן שהיו נותנין ספלי טרית לקוצצי תאנים, ואותו מליח עיקר. שאי אפשר לאוכלי פירות גינוסר בלא הם, והפת עצמו אינו אלא ללפת בו המליח. ויונא שלקא דעתך. [עי' פי' ר"ח עירובין ל. א]. [עיר אחת היתה לו ליאני המלך שהיו מוציאים ממנה ששים רבוא ספלי טרית. פי' ספלים מלאים טרית. והוא המליח שאוכלין אחר שאוכלין פירות גנוסר הרבה לפרק הראוכלה שבמעיו, אי נמי דנגרריה לליבהן]. מתני' אכל ענבים ותאנים ורמונים מברך עליהם שלש ברכות דברי רבן גמליאל וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש. ואסיקנא כל שהוא מחמשת המינים, שהוא מין דגן חטה ושעורה כוסמת שבולת שועל ושיפון, וזן מבושלין, בתחלה [מברך] בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. והוא ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה ברית ותורה חיים ומזון, על שהנחלתנו מארץ מצרים, רחם ה' עלינו ועל ישראל עמך ועל עירך ועל נחלתך ועל היכלך ועל מזבחך ועל מקדשך, ובנה עירך במהרה בימינו ונחמנו בה, כי אל טוב ומטיב אתה ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה. וכל שהוא משבעת המינים ואינו מין דגן, בתחלה מברך בורא פרי העץ ולבסוף על העץ ועל פרי העץ וכו'. ביין תחלה בורא פרי הגפן ובסוף על הגפן ועל פרי הגפן וכו'. וחותם בחתיבה לארץ בא"י על הארץ ועל הפירות, ובארץ ישראל על הארץ ועל פירותיה. אבל שאר מיני פירות כגון אתרוגין ותפוחין ואגוזין ושקדים וכיוצא בהן, שאינו מיני מזונות, בתחלה מברך בורא פרי העץ ולבסוף בורא נפשות [רבות]. והיכא דאכל מיני מזונות ופרי העץ ושתה יין. מברך ברוך אתה ה' על המחיה ועל הכלכלה. על הגפן ועל פרי הגפן, ועל העץ ועל פרי העץ, ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה וכולי, וחותם ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה ועל הגפן ועל פרי העץ ושפיר דמי. ולא הוי כי האי גונא חותם בשתים. דאמרינן אין חותמין בשתים, מאי טעמא שהארץ היא המוציאה את הגפן וכל פרי העץ.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com